

ART IS UGLY

GÜZELLİĞİN ÖTESİ

Estetik Felsefede
Çirkinlik Olgusu

GONCA UNCU

SANAT TARİHİ

dünbugün
yarin

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2026, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 512

Sanat Tarihi: 4

ISBN 978-625-8686-26-5

Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, Nisan 2026

Yazar: Gonca Uncu

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Baskı Ozalit San. Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Güzelliğin Ötesi: Estetik Felsefede Çirkinlik Olgusu

/ Gonca Uncu (Doç. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2026.

126 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 512) ___

ISBN 978-625-8686-26-5

1- Sanat 2- Estetik 3- Estetik Felsefe

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

ÖN SÖZ9

ESTETİK FELSEFENİN DOĞUŞU

- Estetik ve Güzel Kavramı
- Antik Yunan'da Estetik Kuramı
- Rönesans Estetiği

Estetik ve Güzel Kavramı15

Antik Yunanda İlk Estetik Düşüncesi19

Platon Estetiği20

Aristoteles Estetiği28

Pythagoras'ta Sayı ve Estetik Düzen30

Güzelliğin Matematiksel Kökenleri ve Estetik Dışlama33

Orta Çağ'da Estetik ve Teolojik Yaklaşım38

Estetik Deneyim ve Teolojik Bilgi İlişkisi40

Rönesans Estetiği40

Estetiğin Bağımsız Bir Felsefe Disiplini Haline Gelmesi45

Aydınlanma Döneminde Estetik Yargı Problemi47

Modern Estetik Düşüncenin Temelleri49

Estetik Felsefenin Disiplinlerarası Konumu51

Estetik, Etik ve Epistemoloji İlişkisi51

Sanat Felsefesi ile Estetik Arasındaki Ayrım52

Güzellik Kavramının Tarihsel Çözülüşü ve Estetik Zevk

Krizi Olarak Çirkinlik Olgusu53

SANATTA ÇİRKİNLİK OLGUSU

• Sanatta Çirkinlik Kavramının Doğuşu

• Avangard Sanat Akımları: Kübizm, Fütürizm ve Dadaizm

• Sürrealizm (Gerçeküstüçülük) • Fluxus & Arte Povera (Yoksul Sanat)

• Kitsch Kavramı • Abject (İğrenç) Sanat

Sanatta Çirkinlik Kavramının Doğuşu	59
Avangard Sanat Akımları: Kübizm, Fütürizm ve Dadaizm.....	62
Sürrealizm (Gerçeküstüçülük).....	70
Fluxus & Arte Povera (Yoksul Sanat).....	74
Abject (İğrenç) Sanat.....	76
Kitsch Kavramı	87
Kitsch ve Estetik Yargı Kriz	91
Postmodern Dönemde Kitsch'in Meşrulaşması (İroni, Pastiş ve Bilinçli Kitsch Üretimi)	93
Kitsch, Parodi ve Pastiş Arasındaki Üçlü İlişki.....	96
Bilinçli Kitsch ve İronik Estetik (Jeff Koons, Takashi Murakami gibi sanatçılar bağlamında "kasıtlı kitsch")	99
Kitsch ve Kapitalist Üretim Mantiği (Meta Estetiği, Seri Üretim ve Piyasa Odaklı Sanat Anlayışı).....	101
Kitsch ve Nostalji (Geçmişin romantize edilmesi ve duygusal bellek üretimi)	103
Kitsch Estetiği Üzerinden Güzellik ve Çirkinlik Tartışması....	105
Kitsch ve Kadın İmgesi (İdeal Beden, Mutlak Güzellik ve Normatif Estetik)	107
Dijital Kültürde Kitsch (Sosyal Medya Estetiği, Görsel Aşırılık ve Algoritmik Beğeni).....	109
Dijital Kitsch, Sosyal Medya ve Estetik Şiddetin Güncel Biçimleri.....	111
Kitsch'in Güncel Sanat Eleştirisindeki Yeri ve Etik Sorunu	113
Kitsch ve Popüler Kültür İlişkisi (Kitle Kültürü, Medya ve Tüketim Estetiği İçinde Kitsch'in Dolaşımı).....	115
SON SÖZ	119
KAYNAKÇA	123

Ön Söz

Güzellik çoğu zaman yüzeyseldir; derin olan çirkinliktir.

—Francis Bacon

Elinizdeki bu kitap, sanatın en destansı serüveni olan insanın benlik arayışını ve bu arayışta ona eşlik eden estetik güdülere ışık tutmayı amaçlamıştır. Kitap sanatta “Estetik Felsefenin Doğuşu” ve “Sanatta Çirkinlik Olgusu” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sanatta çirkinlik olgusunu anlayabilmek için, sanatın doğuşu olan ‘güzellik’ olgusunu anlamak gerekmektedir. Estetiğin özü olan ‘güzel’ arayışının çirkinliğine nasıl evrildiğine ışık tutacak olan bu eser, sanatın bu yolculuğunda dönemin önemli sanat akımlarını kapsayıcı şekilde ele alınmıştır. Estetik, salt bir güzel arayışı iken, sanat felsefesi hem güzeli, hem de çirkinini içine almaktadır. Eco’ya göre çirkinin de bir estetik değeri vardır ve bu değer kıymetlidir. Mitolojik çağları temsil eden heykel ve resimlerde görülen canavar figürleri sanattaki çirkin kavramını içine almaktadır. Böylelikle ‘çirkinin mükemmel güzelliği’ kavramı sanatta kendine yer açmış ve beğeni kazanmıştır. Umberto Eco, bu durumu ‘sonsuzun estetiği’ olarak tanımlar ve hiç kimsenin çirkinlik olgusunun biçimsel incelemesi üzerinde durmadığına

dikkat çeker. Bu yüzden güzellik olgusu yüzyıllar boyu klasik sanattın tek konusu olmuştur. Ta ki Avangart sanat anlayışındaki sanatın en önemli unsuru olan 'estetik kaygı' yani güzel kaygısı artık sanat yapıtının bir ölçütü olmaktan çıkarılınca kadar. Kübizm, Dadaizm, Neo-Dadaizm, Sürrealizm, Nihilizm ve Kitsch gibi reddedişsel eleştirel sanat akımlarıyla güzel arayışı yerini çirkinlik kavramına bırakmıştır. Sanat, bir yansıtma kuramı üzerine oturmaktadır. Ancak bu yansıtma doğada gördüğümüz güzelin birebir yansıtılması değil, yorumlanarak yeniden üretimidir. Dolayısıyla görünen gerçekliğin güzelliği, sanatta da güzel olmak zorunluluğu taşımamaktadır. Aynı şekilde doğada çirkin olan da sanatta güzel olabilmektedir. Güzel Sanatlar, her türlü biçimsel görseelliği kapsayan salt bir kavramsal yapı değildir. Güzel sanatlar olarak tanımlanmış olgu kültürel çeşitliliğin ve zamansızlığın içinde yoğunlaşmış bir yorum arayışıdır. Bu kavram bir güzellik arayışı değil, estetik bir yorum arayışıdır. Bu arayış güzelin tam karşıtı kaygılarla da gerçekleştirilebilir. Çirkinin güzel olarak algılanabilmesi sanatın yorum gücüdür. Oysa güzellik kadar çirkinlik de hayatın içindedir ve bize çok yakın bir olgudur. Çevremizdeki savaşlar, kavgalar, yoksulluk, şiddet, öfke ve nefret gibi duygular çirkinin birer yansımasıdır. Dolayısıyla, hayatın içinde var olan bu kavramlar sanatın alanına girmektedir.

Sanatta çirkin kavramının yerini anlayabilmemiz için sanat felsefesindeki güzellik tanımına bakmamız gerekmektedir. Çünkü diyalektikte her kavram zıttı ile beraber anlaşılabilir. Dolayısıyla güzel idesinin anlaşılabilmesi için önce estetik bağlamındaki tanımını kavramamız gerekmektedir.

Güzellik kavramı hiçbir zaman mutlak olmamıştır, var olduğu çağa ve insanların algılama biçimlerine yere göre değişimler göstermiştir (Eco, 2006, s. 14). Güzelin zıttı olan

çirkin kavramının, sanat kavramıyla yan yana kullanılması oldukça ironik bir algı yaratmaktadır. Oysaki, çirkin de en az güzel kadar etkileyicidir. Alışlagelmiş imgeler yerine çirkinin resmedilmesi izleyicide bir yabancılaşma hissi yaratmaktadır. Bu yabancılaşma hissi çağdaş sanatın izleyiciye hissettirmek istediği en önemli algıdır. Umberto Eco '*Çirkinliğin Tarihi*' kitabında ontolojik olarak, sanatın tarih boyunca çirkinini de barındırdığını ortaya koymuştur. Sanat eserleri biçim ve içerik olmak üzere iki temel unsurdan oluşmaktadır. İzleyicinin, eserde ilk gördüğü şey biçimdir. Sanatçının esere yüklediği anlam ise içeriktir. Sanat felsefesinde içeriksiz eserler sorunlu olarak görülmektedir. Sanat eseri biçimle içeriğin birleşiminden oluşmaktadır. İçeriksiz bir biçim ve biçimden yoksun bir içerik sanat eseri olma niteliğinden uzaktır. Bu içerik-biçim ilişkisinde '*güzel, çirkin, yüce, trajik, komik*' gibi duygusal unsurlar sanat eserine aktarılmış ve estetik felsefe yoluyla anlamlandırma süreçleri oluşturulmuştur. Sanatçı, duymusal anlam yüklemelerini biçimsel olarak görünür kılmaktadır. Eco'ya göre sanatçının içeriğe anlam yükleme ve onu biçimle somutlaştırarak izleyicinin yorumuna sunması, sanatta çirkinin kendine yer açmasına imkan vermiştir. Estetik Felsefede güzel ve çirkinin algılanma şekli kafa karıştırıcı bir tartışmaya neden olmaktadır. Bu noktada sanat eserinin içeriksel güzelliği ve biçimsel güzelliği birbirine karıştırılmamalıdır. Bir sanat eserinin estetik olarak sahip olması gereken temel unsurlar biçimsel yeterliliğidir. İçerik yani tema ise illa estetik açıdan güzel olmak zorunda değildir. Örneğin, tiksindirici bir gerçeklik, biçimsel olarak kusursuz bir görseellikte yansıtılabilir. Çirkin bir kadın, usta bir sanatçının elinde özgün ve çarpıcı şekilde yorumlanabilir. Keza sanatın nihai gayesi çirkin olanı da güzel olarak yansıtmak değildir. Çirkin olan, sanatçının usta yorumuyla estetik bir biçime büründüğünde

bambaşka bir haz ve ilgi uyandırmaktadır. Sanatın biçim ve içerik olarak desenlenmesi, 'sanatta her şey güzelin bir yansımasıdır' algısını da kökten değiştirmektedir. Zaten böyle bir algı, sanatçının dışı vurumsal çabasını hiçe saymak ve onu dar bir çerçeveye hapsedmek anlamına gelecektir. Bu çalışma Umberto Eco'nun, tüm sanat tarihini baştan sona incelediği ve çirkinin sanattaki yerini aydınlattığı ölümsüz eseri *Çirkinliğin Tarihi* kitabının ışığında, 'Sadece salt güzel olan mı sanata konu olur?', 'Çirkin olan sanata nasıl dönüştürülür?', 'Biçimsel ve içeriksel çirkinlik bir sanat yapıtına nasıl yansımaktadır?' ve 'Çirkinin sanattaki temsili nasıl olur?' gibi sorulara cevap aramış, sanatın bir güzel arayışı olarak bilinen yaygın inanışının karşısında, çirkinin sanattaki temsilinin nasıl olduğuna ışık tutmayı amaçlamıştır.

Sanattaki estetik kavramını anlama ve anlamlandırma kaygısıyla sanattaki çirkinlik algısını ele alan bu çalışmanın, ilgi duyanlara katkı sağlaması dileğiyle...

Gonca Uncu

Kadıköy, Nisan 2026

Kaynakça

KİTAPLAR

- ADORNO, T. W. (1997). *Aesthetic theory* (R. Hullot-Kentor, Trans.). University of Minnesota Press.
- ADORNO, T. W., & HORKHEIMER, M. (2002). *Dialectic of enlightenment* (E. Jephcott, Trans.). Stanford University Press.
- ADORNO, T. W., & HORKHEIMER, M. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği* (N. Ülner, Çev.). Kabcacı Yayınları.
- ADAM, M. (1997). *Gelecekçilik*. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (Cilt 1). Yem Yayınları.
- ANTMEN, A. (2016). *20. yüzyıl Batı sanatında akımlar*. Sel Yayıncılık.
- ARENDT, H. (2005). *The life of the mind*. Harcourt Brace.
- ARISTOTELES. (2016). *Poetika* (İ. Tunalı, Çev.). Remzi Kitabevi.
- ARTUN, A. (2012). *Çağdaş sanatın örgütlenmesi*. İletişim Yayınları.
- AUGUSTINE. (c. 400). *De musica*.
- BAUDRILLARD, J. (1994). *Simulacra and simulation*. University of Michigan Press.
- BAUDRILLARD, J. (1998). *The consumer society: Myths and structures*. Sage.
- BENJAMIN, W. (1995). *Pasajlar* (A. Cemal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- BENJAMIN, W. (2002). *The work of art in the age of its technological reproducibility*. Harvard University Press.
- BERGER, J. (2011). *Görme biçimleri* (Y. Salman, Çev.). Metis Yayınları.
- BOURDIEU, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press.
- BOYM, S. (2001). *The future of nostalgia*. Basic Books.

- BRETON, A. (1997). *Anthology of black humor*. City Lights Books.
- CASSIRER, E. (1944). *An essay on man*. Yale University Press.
- CASSIRER, E. (1951). *The philosophy of the Enlightenment*. Princeton University Press.
- DANTO, A. C. (1981). *The transfiguration of the commonplace*. Harvard University Press.
- DANTO, A. C. (2010). *Sanatın sonundan sonra* (Z. Demirsü, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- DEMİR, G. İ. (2009). *Kiç ve plastik sanatlar üzerine*. Ütopya Yayınevi.
- DEWEY, J. (1934). *Art as experience*. Perigee Books.
- DORFLES, G. (2015). *Kitsch: The world of bad taste*. Rizzoli.
- ECO, U. (1985). *Travels in hyperreality*. Harcourt Brace Jovanovich.
- ECO, U. (1989). *The open work*. Harvard University Press.
- ECO, U. (2006). *Güzelliğin tarihi*. Doğan Kitap.
- ECO, U. (2009). *Çirkinliğin tarihi*. Doğan Kitap.
- EAGLETON, T. (1990). *The ideology of the aesthetic*. Blackwell.
- FINEBERG, J. (2014). *1940'tan günümüze sanat*. Karakalem Kitabevi.
- FOSTER, H. (2009). *The return of the real*. MIT Press.
- FOUCAULT, M. (1977). *Discipline and punish*. Pantheon Books.
- GAUT, B., & LOPES, D. M. (2013). *The Routledge companion to aesthetics*. Routledge.
- GOMBRICH, E. H. (1980). *The story of art*. Phaidon.
- GREENBERG, C. (1961). *Art and culture: Critical essays*. Beacon Press.
- GUYER, P. (2005). *Kant's system of nature and freedom*. Oxford University Press.
- HAN, B.-C. (2017). *Psychopolitics*. Verso.
- HEGEL, G. W. F. (1998). *Estetik: Güzel sanatlar üzerine dersler* (T. Altuğ, Çev.). Payel Yayınları.
- HOPKINS, D. (2006). *Dada ve gerçeküstücülük*. Dost Kitabevi.
- HUME, D. (1987). *Essays: Moral, political, and literary*. Liberty Fund.
- HUTCHEON, L. (1985). *A theory of parody*. Methuen.
- JAMESON, F. (1991). *Postmodernism, or, the cultural logic of late capitalism*. Duke University Press.
- KAGAN, M. (1993). *Estetik ve sanat dersleri* (A. Çalışlar, Çev.). İmge Kitabevi.
- KANT, I. (2006). *Yargı gücünün eleştirisi* (A. Yardımlı, Çev.). İdea Yayınları.
- KIRK, G. S., RAVEN, J. E., & SCHOFIELD, M. (1983). *The presocratic philosophers*. Cambridge University Press.
- KLINGSÖHR-LEROY, C. (2006). *Gerçeküstücülük*. Taschen.

- KRISTEVA, J. (2014). *Korkunun güçleri*. Ayrıntı Yayınları.
- KULKA, T. (1996). *Kitsch and art*. Pennsylvania State University Press.
- KULKA, T. (2014). *Kitsch ve sanat* (B. Keleş, Çev.). Altıkkırkbeş Yayınları.
- LYNTON, N. (2009). *Modern sanatın öyküsü*. Remzi Kitabevi.
- LYOTARD, J.-F. (1984). *The postmodern condition*. University of Minnesota Press.
- MARX, K. (1990). *Capital* (Vol. 1). Penguin Classics.
- MURAKAMI, T. (2005). *Little boy*. Yale University Press.
- PACTEAU, F. (2005). *Güzellik semptomu*. Ayrıntı Yayınları.
- PASSERON, R. (1982). *Sürrealizm sanat ansiklopedisi*. Remzi Kitabevi.
- PLATON. (2015). *Devlet*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- SCHILLER, F. (1982). *İnsanın estetik eğitimi üzerine mektuplar*. Say Yayınları.
- SENA, C. (1971). *Estetik, sanat ve güzelliğin felsefesi*. Remzi Kitabevi.
- TATARKIEWICZ, W. (2015). *A history of six ideas*. Springer.
- TUNALI, İ. (1996). *Greک estetiği*. Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İ. (2008). *Felsefenin ışığında modern resim*. Remzi Kitabevi.
- TURANİ, A. (2003). *Çağdaş sanat felsefesi*. Remzi Kitabevi.
- ZANGWILL, N. (2001). *The metaphysics of beauty*. Cornell University Press.
- ZEISS, A. (2009). *Estetik: Gerçekliği sanatsal özümsemenin bilimi*. Hayalbaz Kitap.
- MAKALELER**
- CASTRO, S. J. (2021). On surprising beauty: Aquinas's gift to aesthetics. *Religions*, 12(9), 779.
- ÇOLAK, B. (2011). Yapıt okuma: Bedenin içerisi-dışarı. *Fe Dergi*, 3(1), 38-46.
- DOĞAN, S. (2017). Antik Yunan felsefesinde "güzel" kavramı ve Rönesans resim sanatına yansıma biçimleri. *Journal of Awareness*, 2(3S), 451-462.
- GREENBERG, C. (1939). Avant-garde and kitsch. *Partisan Review*, 6(5), 34-49.
- MULVEY, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 16(3), 6-18.
- SIMPSON, K. (2010). Viennese art, ugliness, and the Vienna school. *Journal of Art Historiography*, 3, 1-14.
- SPEER, A. (2012). Aesthetics. In J. Marenbon (Ed.), *The Oxford handbook of medieval philosophy*. Oxford University Press.

TEZLER

- EMİR, E. (2019). *Rönesans'tan Barok'a resimde anatomi estetiği* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi.
- GEZGİÇ, M. (2025). *Estetik metafiziği ve güzellik kavramı*.
- ZUREK, A. (2011). *Abjection: The theory and the moment* (Senior thesis). University of Pennsylvania.

WEB SİTELERİ / ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

- ABC NEWS. (2016, 21 Haziran). Victoria's TAC introduces human sculpture "Graham".
- AREM AJANS. (2021, 21 Ağustos). Parodi ve pastiş nedir?
- BRITANNICA. (2025). Humanism and the visual arts.
- KHAN ACADEMY. (t.y.). Humanism in Italian Renaissance art. <https://www.khanacademy.org/>
- PARADIGM ACADEMIC PRESS. (2025). Anthropocentrism in Renaissance aesthetics.
- PHILOSOPHY INSTITUTE. (2023). The Renaissance movement.
- THE ART STORY. (2025). Renaissance humanism.
- WIKIPEDIA. (2025). Renaissance art.

GÜZELLİĞİN ÖTESİ

Estetik Felsefede Çirkinlik Olgusu

Sanat, yalnızca "güzel" olanın bir yansıması mıdır? Estetiğin özü sayılan kusursuzluk arayışı, tarihsel süreçte nasıl oldu da çirkinin, öğrencin ve sıradanın temsiline evrildi?

Bu çalışma, insanın en destansı serüveni olan benlik arayışına, sanatın "öteki" yüzü üzerinden ışık tutuyor. Umberto Eco'nun ontolojik derinliğinden ilham alan eser; okuru Antik Yunan'ın matematiksel idealizminden modernizmin kuralları yıkan avant-gard tavrına, Rönesans'ın hümanist estetiğinden günümüzün dijital kaosa uzanan kışkırtıcı bir yolculuğa davet ediyor.

Kitap, iki ana eksen üzerinde şekilleniyor: İlk bölüm, estetik felsefenin doğuşunu, Platon ve Aristoteles'ten Immanuel Kant'a uzanan "güzel" idesinin evrimini ele alırken; ikinci bölüm, sanatın güzellik tekelinden kurtularak çirkin, abjekt (iğrenç) olanı ve kitsch'i nasıl kucakladığını inceliyor.

Kitapta şu temel sorulara cevap bulacaksınız:

- Sanata yalnızca "güzel" olan mı konu olur?
- Marcel Duchamp'ın pisuarından Piero Manzoni'nin konserlerine uzanan süreçte "anti-estetik" tavrı, yüksek sanatı nasıl dönüştürdü?
- Dijital kültürde algoritmalarla şekillenen "beğeni" rejimleri ve sosyal medyanın yarattığı estetik şiddet, beden algımızı nasıl etkiliyor?
- Kitsch kavramı, popüler kültürün ve kapitalist üretim mantığının bir parçası olarak estetik yargının krizini mi temsil ediyor?

Güzelliğin Ötesi, yalnızca sanat tarihine ilgi duyanlar için değil; modern dünyanın karmaşasında estetik değerlerin nasıl birer ideolojik aygıtı dönüştüğünü anlamak isteyen her okur için rehber niteliğinde bir eser.

"dün"den öğrendikleriyle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

ISBN 978-625-8686-26-5

9 786258 686265